

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет педагогічної освіти і мистецтва
Кафедра образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації
творів мистецтва

**Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»**

з теми «ЦИФРОВИЙ ЖИВОПИС ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ДЛЯ
ІНТЕРПРЕТАЦІЇ МІФОЛОГІЧНИХ ОБРАЗІВ ПОДІЛЛЯ»

Виконала: здобувачка вищої освіти
освітньої програми Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація
спеціальності 023 Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація
денної форми здобуття вищої освіти
ВОЛОШИНА Марія Назарівна

Керівник: Оксана КЛІЩ, кандидат
архітектури, старший викладач кафедри
ОДПМ та РТМ

Рецензент: Іван ГУЦУЛ, кандидат
мистецтвознавства, доцент

Кам'янець-Подільський, 2026 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ МІФОЛОГІЧНИХ ОБРАЗІВ	
ПОДІЛЛЯ	6
1.1. Культурологічний аспект міфології	6
1.2. Ілюстративні образи міфологічних персонажів Поділля	12
РОЗДІЛ II. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ІЛЮСТРАТИВНІЙ ГАЛУЗІ.....	128
2.1. Програмні засоби для створення ілюстрацій: сучасні тенденції та інноваційні підходи у сфері цифрової ілюстрації	18
2.2. Авторська інтерпретація міфологічних образів Поділля засобами цифрового живопису	24
ВИСНОВКИ.....	249
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	32
ДОДАТКИ.....	37

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах сьогодення, коли набуває чинності активне переосмислення національної ідентичності українського народу, особливе значення одержує звернення до локальної міфології як одного з найглибших пластів культурної пам'яті. Поділля, що є регіоном із багатовіковою історією та етнокультурною спадщиною, було осередком широкого спектру міфологічних образів, які відображали унікальний світогляд, цінності та духовні орієнтири подолян. Проте значна частина цих образів нині залишається маловідомою широкій аудиторії, а подекуди – майже втраченою.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю переосмислення ролі сучасної книжкової ілюстрації як однієї з фундаментальних галузей для візуальної реконструкції та репрезентації культурної спадщини. Ілюстрація виконує не лише декоративну чи пояснювальну функції, а стає інструментом для актуалізації змістів, формування колективної пам'яті і світогляду. За цих умов особливого значення набуває застосування інноваційних технологій, зокрема цифрового живопису, як ефективного інструменту художньої інтерпретації та популяризації пам'яток культурної спадщини. Цифрові інструменти забезпечують розширення творчих можливостей ілюстратора, підвищують точність та додають варіативність візуальних рішень. Використання сучасних цифрових засобів сприяє більш ефективній репрезентації міфологічних образів Поділля та їх інтеграції у культурний контекст сьогодення.

Об'єктом дослідження є міфологічні образи Поділля як феномен сучасної художньої та візуальної культури.

Предметом дослідження є цифровий живопис як інноваційна технологія у процесі авторської інтерпретації міфологічних образів Поділля.

Метою дипломної роботи є дослідити художній потенціал та застосування цифрового живопису як інноваційної технології у створенні авторської серії репрезентативних ілюстрацій міфологічних образів Поділля та оцінити, як він

розширює творчі можливості ілюстратора і сприяє актуалізації культурної спадщини регіону.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі **завдання**:

- проаналізувати культурологічний аспект міфології Поділля та її значення для формування регіональної культурної ідентичності;
- дослідити особливості ілюстративних образів міфологічних персонажів Поділля та оцінити внесок ілюстратора у відтворення культурних наративів;
- розглянути сучасні інноваційні інструменти, зокрема цифровий живопис, та охарактеризувати їх можливості у створенні дигітальних ілюстрацій;
- розробити авторську стилістику та створити художні образи для ілюстративних зображень міфологічних персонажів і легенд Поділля;
- реалізувати практичну частину дослідження у вигляді серії ілюстрацій, що відтворюють топографію знакових місць Кам'янця-Подільського, пов'язаних з міфами та легендами місцевого значення;

Для досягнення поставленої мети у роботі застосовано комплекс **методів**: аналіз і синтез – для вивчення культурологічного контексту міфології Поділля, історичних джерел і наукових праць про регіональні міфи; порівняльно-типологічний метод – для зіставлення різних варіантів міфологічних образів та способів їх відтворення в ілюстрації; контент-аналіз – для систематизації ілюстративних зображень, виділення ключових мотивів, символів і композиційних рішень; метод художньої інтерпретації – для створення та оцінки авторських образів у контексті міфологічних наративів; практичний (творчий) метод реалізації з використанням технології штучного інтелекту як додаткового інноваційного інструмента – розробка композиційних рішень серії ілюстрацій в цільному стилістичному ключі, підготовка матеріалів до друку; метод узагальнення та систематизації результатів – для оцінки ролі інноваційних технологій комп'ютерної графіки у візуалізації міфологічних образів та їх значення для сучасної візуальної культури.

Практичне значення результатів. Результати дослідження можуть бути використані у видавничій діяльності для створення сучасних ілюстрованих

видань, а також у навчальному процесі мистецьких та дизайнерських спеціальностей як приклад інтеграції традиційних та цифрових методів у книжковій ілюстрації; створені авторські ілюстрації можуть стати складовою реального книжкового проєкту та основою для формування портфоліо, одночасно сприяючи популяризації локальної культурної спадщини та підвищенню усвідомлення культурних наративів серед читачів, студентів мистецьких спеціальностей, а також фахівців у галузі ілюстрації.

Результати кваліфікаційного дослідження були представлені на: II Всеукраїнській науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти та молодих вчених “Актуальні питання сучасної освіти в Україні: виклики та перспективи”, присвяченій 65-річчю педагогічного факультету (05-06 листопада 2025 р.); круглому столі «Arts vitam docet – Мистецтво навчає життя» в межах V Всеукраїнського симпозіуму пам’яті професора Бориса Негоди «Верлібри пастелі» (07-09 квітня 2026 р.).

Структура кваліфікаційної роботи складається зі вступу, двох розділів, які містять по два підрозділи, висновків, списку використаних джерел з 50 найменувань та 11 сторінок додатків. Загальний обсяг основного тексту – 29 сторінок.

РОЗДІЛ І. СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ МІФОЛОГІЧНИХ ОБРАЗІВ ПОДІЛЛЯ

1.1. Культурологічний аспект міфології

Міфологічна свідомість є фундаментальним соціокультурним феноменом універсального характеру, який в історичній ретроспективі виступав первинним гносеологічним інструментом людства для концептуалізації космогонічних процесів, архітектоніки світобудови та конструювання колективної ідентичності. Через призму міфу соціум намагався не лише розшифрувати метафізичні сили, що детермінують земне буття, а й вибудувати трансцендентні канали зв'язку, які дозволяють людині вийти за межі її емпіричного досвіду та інтегруватися у площину сакрального [22, 23]. Попри диверсифікацію культурних просторів та географічну віддаленість етносів, у базисі глобального міфологічного процесу виявляються інваріантні архетипові структури та прасюжети, що свідчить про спільність психічної природи людства [17].

Функціональний діапазон міфології є багатоаспектним та полівалентним. На ранніх етапах розвитку людської цивілізації пріоритетне значення мали соціально-інтегративна та нормативно-регулятивна функції міфу, які виступали інструментами консолідації первісних спільнот, кодифікували імперативи поведінки, структурували соціальну ієрархію та формували почуття солідарності всередині сакралізованого колективу [43].

Згодом, із ускладненням суспільної організації та поглибленням рефлексивних можливостей людини, на перший план висуваються інші функції, спрямовані на аксіологічне, телеологічне, пізнавальне та етіологічне осмислення буття. Вони забезпечували орієнтацію індивіда у ціннісному просторі, пояснювали походження явищ природи й культури та визначали кінцеву мету людського існування [19].

Мистецтво, у свою чергу, виступає головним ретранслятором міфологічної спадщини, здійснюючи її ідейно-художнє переосмислення та ревізуалізацію. Завдяки художній творчості абстрактний та вербалізований міф конвертується

у пластичний, наочний образ, доступний для естетичного споглядання та емоційної перцепції [11, с. 55-56].

У межах сучасної класифікації міфологічних наративів за тематичним критерієм виокремлюють такі ключові цикли:

1. **Космогонічні міфи** – присвячені генезису та структуруванню Всесвіту, переходу від первісного Хаосу до упорядкованого Космосу, а також виникненню чуттєвого світу та життєвих форм у його межах;
2. **Антропогонічні міфи** – зосереджені на процесах походження людини, створенні першопредків та наділенні їх духовною субстанцією;
3. **Тотемічні міфи** – відображають архаїчні уявлення про надприродну спорідненість людських колективів (родів, племен) із певними зооморфними або фітоморфними об'єктами, які визнаються сакральними прабатьками;
4. **Теогонічні міфи** – експлікують походження божеств, формування пантеону та встановлення ієрархічних зв'язків між надприродними сутностями;
5. **Календарні міфи** – пов'язані із циклічністю природних процесів, аграрною практикою, сезонними змінами та ритуалами, що моделюють і підтримують космічний порядок;
6. **Есхатологічні міфи** – описують фінальні етапи існування світу, потойбічне буття, катастрофічні метаморфози Всесвіту та пророцтва щодо майбутнього відновлення або остаточної загибелі суцього;
7. **Історичні (культово-біографічні) міфи** – фокусуються на героїчних випробуваннях, місіях та звершеннях видатних персонажів, маркуючи еволюційний перехід від діянь надприродних істот до подвигів земних героїв [6, с. 5].

У науковій праці дослідниці І. Костюк під назвою «Міф як соціокультурний феномен: функціональне навантаження» обґрунтовано зазначається: «Міфологія задовольняє потребу людини в цілісному знанні про світ, організовує та регламентує її суспільне життя (на ранніх етапах історії –

повністю, на пізніших – разом з іншими формами ідеології, наукою та мистецтвом)» [22, с. 370].

Дослідження праукраїнського міфологічного контенту супроводжується значними методологічними труднощами. Це зумовлено передусім тим, що переважна більшість писемних джерел про дохристиянські вірування, які дійшли до нашого часу, створювалася в умовах агресивної християнізації та нівелювання автохтонної язичницької пракультури. Відповідно, збережені тексти мають виражений заперечно-деструктивний та цензурований характер: язичницький пантеон демонізувався, божества ототожнювалися виключно з апокрифічними бісами та біблійними демонами, а глибоке семантичне навантаження цих образів у структурі світобачення давніх українців ігнорувалося.

Середньовічні автори та пізніші хроністи не ставили за мету науково рефлексувати архаїчні вірування як цінний соціокультурний елемент, натомість трактували їх виключно як марновірство та деструктивний пережиток, несумісний із нормами нової релігії [10]. Як наслідок, сучасна наука стикається із суттєвим дефіцитом систематизованих джерел та емпіричних записів щодо праукраїнської міфопоетики загалом та регіональних фольклорних особливостей Поділля зокрема.

За таких умов найбільш продуктивним методом дешифрування української міфологічної системи постає комплексний історико-компаративний аналіз писемних та етнографічних пам'яток. Дослідники змушені реконструювати реліктові смисли, звертаючись до вербальних та обрядових маркерів традиційної матеріальної й духовної культури слов'янства. Інформаційна база базується переважно на фрагментарних літописних свідченнях, усній народній творчості (казковому епосі, билинних сюжетах, легендаріумі), а також на реліктах календарно-обрядового фольклору, що збереглися у народному побуті [5, с. 24].

Оцінюючи цю наукову лакуну, видатний український етнограф та фольклорист В. Гнатюк у своєму листі від 13 червня 1924 року до

ужгородського колеги, вченого І. Панькевича, зазначав: «Я вже давно хотів видати «Українську міфологію» (популярну для широких кругів), бо вважаю її дуже цінним остатком нашої старої культури. І коли ви переглянете слов'янську міфологію – чи Махала, чи Нідерлого (що написані найкритичніше), побачите, що найбільша частина матеріалу, на яким вони опираються, наша – українська. Тим часом самі українці ні не знають цього, ні не цінять (тому, що не знають)» [6, с. 7].

Науковий інтерес до Поділля як унікальної історико-етнографічної зони України має глибоке коріння у вітчизняній та зарубіжній гуманітаристиці. Питання етногенезу та міфопоетичних уявлень подолян фрагментарно досліджувалися в українській історіографічній традиції. Праці вітчизняних дослідників радянського періоду акцентували увагу на важливості етнографічних та фольклористичних праць А. Свидницького, А. Димінського та Ю. Сіцинського, які зафіксували унікальні побутові деталі та локальні вірування населення краю.

У наукових дослідженнях З. Болтарович, Р. Кирчіва та В. Юзвенко здійснено детальний аналіз та оцінку внеску польських авторів XIX століття у процеси фіксації подільського фольклорного матеріалу [35]. Проте комплексного, цілісного та систематизованого висвітлення етапів становлення і трансформації міфопоетичної картини світу цього регіону у вітчизняній науці досі бракує.

Внаслідок тривалої відсутності сприятливих умов для повноцінного розвитку освітньої інфраструктури та низького рівня писемності серед сільського населення Поділля у дореволюційну епоху [20, 31], на цих землях протягом тривалого часу консервувалися найдавніші архаїчні уявлення про структуру Всесвіту, солярні й метеорологічні процеси, природу та світ надприродних істот. Згідно з етнографічними записами, традиційні космогонічні переконання мешканців Поділля мають виразний синкретичний характер. Вони поєднують дохристиянські елементи із візантійськими релігійними нашаруваннями, що трансформувалися у народній свідомості в

апокрифічні розповіді. Зокрема, популярним був мотив про створення суходолу Богом із мулу або піску, піднятого з глибин первісного океану.

Сама просторова модель Землі уявлялася подоянами як дископодібна площа, що накрита твердим куполом небесної сфери. Найбільш архаїчним пластом дохристиянського походження є залишки культу Матері-Землі. Земля сприймалася як живий, священний організм, материнське лоно, яке заборонялося безцільно ранили, бити чи копати, оскільки це прирівнювалося до тяжкого гріха [35, с. 349]. Розуміння землі як першоджерела життєвої сили та материнського начала є універсальною міфологемою, що знаходить численні аналогії у більшості стародавніх космогоній світу [17].

Окрім космогонічних уявлень, у традиційному світобаченні українців Поділля чітко простежується деталізована ієрархічна структура надприродного світу. Пантеон очолювали вищі чоловічі божества космічного та грозового характеру: Род, Сварог, Дажбог, Перун та Велес (див. додаток А), які визначали загальний світопорядок і закони природи. На наступному ієрархічному рівні перебували божества другого порядку, відповідальні за стихійні та господарські цикли: Стрибог, Мокош, Лада та інші (див. додаток Б).

Окрему ланку становила нижча міфологія – розвинений демонологічний комплекс (домовики, русалки, мавки, перелесники), які безпосередньо взаємодіяли з людиною та виконували волю вищих богів. Нижній рівень цієї структури посідали люди із надприродними здібностями (знахарі, чарівники, непрості), які могли вступати у протиборство або взаємодію з нижчими духами [14, 26].

Протягом тривалого історичного періоду релігійно-міфологічні погляди праукраїнців класифікувалися як політеїстичні. Проте під впливом соціокультурних трансформацій та перших контактів із монотеїстичними релігіями політеїзм поступово трансформувався у форму генотеїзму, де за умови збереження поклоніння багатьом божествам на перший план виходить культ єдиного верховного бога-громовержця (культ Перуна) [26].

Специфіка світорозуміння жителів Поділля, сформована на перетині загальноукраїнських фольклорних традицій, християнського синкретизму та самобутніх регіональних особливостей, становить унікальний пласт культурної спадщини України [8, 18].

На наше переконання, всебічний науковий аналіз та систематизація цих реліктових вірувань є обов'язковою умовою для їх збереження та актуалізації в сучасному культурному полі. Особливе значення у цьому процесі має художньо-творча інтерпретація та візуалізація міфологічних сюжетів. Завдяки сучасним практикам візуального мистецтва унікальна подільська міфологічна спадщина має отримати належне визнання на міжнародній арені поруч із широковідомими міфологічними системами Стародавнього Єгипту, Месопотамії, Скандинавії чи Індії.

Таким чином, детально проаналізувавши культурологічний генезис міфу, його ключові функції, значення у процесах світоглядної самоідентифікації та специфіку подільської традиції, стає можливим перейти до концептуалізації художніх образів та їх безпосереднього візуального втілення. У цьому контексті ілюстратор виступає важливим транслятором та медіатором між архаїчним текстом (чи усною традицією) і реципієнтом. Творець не просто систематизує етнографічний матеріал, а здійснює селекцію ключових семантичних маркерів, конструюючи нову візуальну мову, здатну передати автентичне світовідчуття і символізм регіону.

Отже, сучасний художник-ілюстратор виконує не суто декоративну, а важливу націєтворчу та соціокультурну місію, ревіталізуючи та адаптуючи міфологічну спадщину до вимог сучасної візуальної культури [21]. Успішна реалізація такого ілюстративного проєкту вимагає від автора високого рівня теоретичної підготовки, глибинного розуміння першоджерел та професійної відповідальності. Як зазначає дослідниця Марина Токар у праці «Художньо-естетичні особливості дитячої книжкової ілюстрації»: «Художник, у разі талановито виконаних ілюстрацій, створює власний світ уявлень, спираючись на літературну основу» [46, с. 221].

1.2. Ілюстративні образи міфологічних персонажів Поділля

Констатуючи той факт, що локальна подільська міфопоетична традиція є рефлексією загальноукраїнського світоглядного субстрату й водночас позбавлена жорсткої системно-ієрархічної архітекτονіки пантеону (внаслідок домінування усної форми трансляції знань, фрагментарного характеру збережених етнографічних матеріалів, а також під впливом специфічних біогеоценотичних та історичних детермінант краю), стає очевидним, що художня репрезентація цього феномену потребує розробки унікального авторського інтерпретаційного інструментарію.

Процес генерування та пластичного втілення ілюстративного образу постає як пролонгований і багатоаспектний етап творчості художника, який акумулює в собі такі стадії: евристичний збір, систематизація та критичний аналіз джерельної бази й супутньої наукової літератури, семантичне маркування та формулювання концептуального замислу, ескізно-пошукова діяльність, детермінація стилістичного вектора проєкту та вибір колористичної парадигми [15, 16].

Поряд із суто естетичними завданнями, у практиці ілюстратора наріжним каменем постає врахування вікових та когнітивних запитів потенційного читача. Це зумовлено тим, що різні вікові групи демонструють відмінні психофізіологічні паттерни сприйняття візуальних знаків, наділяючи ілюстрацію різним ступенем значущості у процесі декодування художнього тексту [28].

Для дитячої аудиторії ілюстративний ряд відіграє домінантну роль, виступаючи первинним тригером уяви та важливим інструментом візуалізації абстрактних понять. Мистецький твір у цьому випадку безпосередньо формує базис естетичного смаку, забезпечує первинну соціалізацію індивіда та реалізує комплекс взаємопов'язаних функцій: герменевтично-інтерпретаційну, евристично-пізнавальну, дидактичну та аддитивно-доповнювальну [46].

Натомість, починаючи з пубертатного періоду, спостерігається поступова деградація утилітарно-прагматичних функцій ілюстрації. Для дорослого ж

читача книжкова графіка зазвичай редукується до рекреаційно-естетичного супроводу, виконуючи функції атракції уваги, додаткового інформаційного маркування та емоційного налаштування на сприйняття текстового нарративу [36].

Конструювання художніх образів міфопоетичних персонажів Поділля розгортається як складний, багаторівневий процес, що суттєво ускладнюється дефіцитом верифікованої наукової інформації щодо регіональних демонологічних відмінностей. Разом із тим, така ситуація створює широке евристичне поле для авторських інтерпретацій фольклорного матеріалу та реалізації сміливих концептуальних рішень.

Важливе аналітичне значення для нашого дослідження має наукова праця Б. Кузьмінської «Демонологія Українців Опілля» [25]. У цьому дослідженні детально експлікується сутність надприродних істот у віруваннях мешканців західної околиці Подільської височини. Попри те, що цей субрегіон частково інтегрований у межі сучасних Львівської та Івано-Франківської областей і має власну локальну специфіку, він перебуває у тісному генетичному зв'язку з історичним Поділлям. Дослідниця пропонує ґрунтовні описи таких персонажів, як опільський чорт, домовик, нічниці, а також висвітлює природу напівдемонічних сутностей та народний танатологічний дискурс, що збагачує загальну демонологічну палітру регіону.

Завдяки залученню порівняльно-компаративного аналізу стає можливим зіставити візуальні та семантичні моделі міфічних істот для їх подальшої графічної інтерпретації з обов'язковим урахуванням мікрорегіональних маркерів. Характерним прикладом у цьому контексті є образ закарпатської відьми (босоркані), яка у карпатському фольклорі демонструє виражену амбівалентність – від відверто деструктивних дій до цілительства та допомоги людям [7, 44].

Натомість, у подільській традиції природжена відьма («родима») зазвичай позбавлена вродженої злостивості та не прагне свідомо шкодити односельцям. Руйнівний потенціал на Поділлі приписується так званим «навченим» відьмам,

які перейняли магичні практики від нечистої сили, тобто безпосередньо від чорта [25, с. 152].

Прикметно, що і сам образ чорта у подільських віруваннях має унікальні іконографічні ознаки. Крім традиційного для українського лісового та дорожнього пантеону зображення з конячими копитами, подільський чорт часто наділяється курячими лапами. Це свідчить про наявність реліктового зооморфного пласту вірувань, у якому нечиста сила асимілювала орнітоморфні атрибути [25, с. 25]. Зустрічаються також описи з вираженою асиметрією нижніх кінцівок (одна нога людська, інша – тваринна), що є найбільш диференціюючою рисою саме для Подільського регіону [26, 32].

У процесі індивідуально-авторської інтерпретації художнику необхідно апелювати не лише до академічних етнографічних праць, а й до специфіки ландшафтної географії регіону (зокрема природних комплексів Медоборів та Подільських Товтр), а також до традиційних форм господарювання. Особливе місце у цьому процесі посідає Товтровий кряж (див. додаток В). Унікальне геологічне походження Подільських Товтр як залишків реліктового неогенового бар'єрного рифу прадавнього Сарматського моря [2] виступає концептуальною основою для формування унікальної міфогеографії краю. В авторських графічних інтерпретаціях ці специфічні рельєфні структури трансформуються з суто фізико-географічних об'єктів у метафізичні «місця сили», де пластика земної поверхні стає матеріальним втіленням енергетичного потенціалу регіону [29, 50].

Оскільки Поділля історично розвивалося як зона високоінтенсивного землеробства, млинарства та бджільництва (бортництва) [35, с. 84-99], найбільш органічно в структуру авторського проєкту інтегруються такі персонажі, як Спориш (архаїчний дух рослинної сили та вегетації) на тлі золотавих нив, Польовик та Мельник-чарівник, чий семантичний образ нерозривно асоціюється з функціонуванням млинів на річках Дністер та Збруч. У контексті медоборських дібров особливої актуальності набувають образи бджолиних духів та сакральних охоронців реліктової флори.

Водночас для створення переконливої художньої концепції критично важливо уникати еkleктичного запозичення образів з інших природно-кліматичних зон. Наприклад, карпатський Чугайстер або монументальні похмурі лісовики тайгового типу виглядатимуть у світлих подільських лісостепових ландшафтах як художній анахронізм та стилістична помилка. Аналогічно чужими для сухопутної міфології колишнього бар'єрного рифу є класичні водні сирени. Візуальний код Поділля має транслювати естетику гармонізованого, окультуреного та родючого простору, де міфічні істоти постають не стільки як ворожі людині сили Хаосу, скільки як антропоморфні патрони аграрного ладу та природного багатства краю.

Окрім ландшафтного чинника, у процесі графічної репрезентації подільської міфології особливу увагу слід приділити локальній орнаментиці. Кожен етнографічний мікрорегіон володіє власною знаковою системою, інтегрованою у традиційний стрій, предмети утилітарного призначення та обрядові практики.

Завдяки монографічному дослідженню Л. Іваневич «Традиційний одяг українців Поділля (друга половина XIX – початок XXI ст.): історія, класифікація, конструктивно-художні та регіонально-локальні особливості» [12], ми отримуємо вичерпні відомості про колористичні та композиційні константи регіону, які мають бути обов'язково експоновані під час візуальної розробки персонажів.

У подільській народній культурі орнамент ніколи не зводився до суто декоративної функції, а виступав моделлю світобудови, транслюючи ідеї безперервності життя та захисту роду. Відповідно, розробляючи костюми для міфологічних персонажів, художнику варто враховувати, що композиційна архітектоніка подільського орнаменту базується на ритмічному чергуванні рапортів та модульних систем. Для місцевої вишивки характерне використання стрічкових та сітчастих структур, де графічні мотиви об'єднуються у складні ланцюгові чи сіткові композиції [12, 13].

Одним із найдавніших та найбільш навантажених смислом мотивів є образ «Світового дерева» (Дерева життя), що маркує ідею родючості та тривимірної структури Космосу. Поруч із ним у традиційній орнаментиці виявляються стилізовані жіночі антропоморфні силуети – образи Великої Богині (Берегині), що символізує протегування та материнське начало. Основою ж графічного поля подільської вишивки є геометрична система, де панує ромб у його чисельних модифікаціях (із внутрішніми крапками, зовнішніми гачками чи перехрещеннями).

Також поширення набули S-подібні спіралі («геси»), хрестоподібні фігури, меандри та солярні розетки, що виконували оберегові функції [13]. Згодом геометрична сітка почала збагачуватися флористичними мотивами, які посилили мальовничість та декоративну виразність текстилю.

Колористична концепція подільського шитва базується на принципах високого контрасту та насиченості. Залежно від локальних осередків, майстри використовували як стримані монохромні вирішення (домінування чорного кольору), так і складні поліхромні структури, де провідну роль відігравали чорний, червоний, глибокий синій та зелений кольори. Епізодично зустрічаються теракотові, рожеві та фіолетові відтінки, які мали особливе обрядово-символічне значення. Саме цей синтез складної геометрії, семантичного символізму та експресивного колориту формує автентичний візуальний образ подільського мистецтва, який має стати основою графічної концепції ілюстратора [40].

У цьому пласті науково-художніх пошуків окремої уваги заслуговує геометрія О. Грена (див. додаток Г), яка репрезентує унікальний аналітичний метод структурування візуального поля. У його концепції елементи подільської орнаментики інтерпретуються через призму суворої математичної логіки та динамічної симетрії. Розроблені ним «поля» є складними ритмічними модулями, побудованими на основі точних пропорцій. Грен трансформував традиційну народну вишивку в цілісну архітектонічну систему, в якій лінеарні та геометричні ритми генерують ефект внутрішньої динаміки, утримуючи при

цьому тектонічну рівновагу, притаманну подільському народному мистецтву [4].

Отже, процес формування ілюстративних образів подільського міфологічного пантеону є комплексним науково-креативним дослідженням. Воно об'єднує етнографічний аналіз, ландшафтно-географічну детермінацію та вивчення традиційної художньої культури регіону. Врахування цих локальних маркерів та історичного характеру господарської діяльності дозволяє уникнути поверхової еkleктики та створити переконливі, концептуально обґрунтовані образи [30].

Традиційна орнаментика Поділля завдяки своїй семантичній глибині та ритмічній довершеності виступає ідеальним пластичним базисом для формування унікального візуального коду ілюстративного проєкту. Застосування математичних принципів побудови орнаменту (модульності, симетрії) у поєднанні з сучасними графічними технологіями дозволяє здійснити якісний синтез класичної спадщини та інноваційних мистецьких практик, створюючи автентичну, естетично цілісну художню систему.

РОЗДІЛ II. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ІЛЮСТРАТИВНІЙ ГАЛУЗІ

2.1. Програмні засоби для створення ілюстрацій: сучасні тенденції та інноваційні підходи у сфері цифрової ілюстрації

Історико-мистецтвознавчий генезис книжкової ілюстрації репрезентує тривалий та складний шлях трансформації візуальної мови – від первинних сакрально-текстових доповнень у папірусах Стародавнього Єгипту та вишуканих мініатюр у середньовічних рукописних кодексах до розгалужених сучасних мультимедійних і диджитал-форматів. Якщо на ранніх етапах розвитку ілюстрація існувала у площині ексклюзивних, автентичних манускриптів (як у західноєвропейському скрипторії, так і у витончених східних каліграфічних традиціях), то винайдення друкарського верстата в середині XV століття ознаменувало її перехід у статус тиражованого, масового мистецтва.

Подальший поступ репродукційних технологій – від класичного ксилографічного відбитка, глибокої металогравюри та літографічного процесу до проривних фотохімічних методів автотипії – уможливив впровадження багатоколірного художнього друку у масове виробництво. Фінальним аккордом цієї технологічної метаморфози на рубежі XX–XXI століть стало активне впровадження комп'ютерного моделювання, тривимірного проектування та диджитал-інструментарію [49].

На сучасному етапі розвитку художньої індустрії митці мають доступ до безпрецедентного спектра інноваційних програмних засобів для конструювання цифрового візуального контенту [3]. Цей інструментарій класифікується на комерційні професійні пакети, відкрите програмне забезпечення з вільним ліцензуванням, а також хмарні онлайн-платформи для індивідуального та колективного проектування.

Ключовим технологічним ядром для більшості художників-ілюстраторів залишається система програмних продуктів Adobe Creative Cloud, яка де-факто

уособлює галузевий стандарт у видавничій та дизайн-індустрії. До складу цього пакету входять базові прикладні програми:

- Adobe Photoshop – провідний програмний комплекс для роботи з растровими об'єктами, що володіє потужним функціоналом для генерації складних текстурних рішень, ретушування, колористичної корекції та фінальної художньої обробки ілюстративних полотен;
- Adobe Illustrator – репрезентує світовий стандарт у галузі векторного проєктування, що базується на математичному моделюванні ліній і контурів, забезпечуючи абсолютну масштабованість зображень без втрати якості;
- Adobe Fresco – спеціалізований графічний застосунок, розроблений для прецизійної цифрової імітації природних художніх матеріалів, зокрема динамічного розтікання акварелі та пастозної рельєфності олійного живопису;
- Adobe InDesign – незамінне програмне середовище для поліграфічного проєктування та багатосторінкової верстки, що забезпечує системну архітектоніку видання, консолідуючи текстові блоки, векторні та растрові ілюстрації в єдиний макет, оптимізований для додрукарської підготовки.

Поряд із гегемонією корпорації Adobe на ринку графічного софту функціонує низка висококонкурентних альтернативних платформ. До найвідоміших належать Procreate (оптимізований для мобільного малювання на iPad), Clip Studio Paint (лідер у сфері створення книжкової ілюстрації, манги, коміксів та 2D-анімації), Corel Painter (орієнтований на академічну імітацію живописних текстур), а також пакети Affinity Designer 2 та Affinity Photo, які виступають потужними та швидкісними аналогами продуктів Adobe.

Серед безкоштовного інструментарію з відкритим вихідним кодом особливою популярністю у професійному середовищі користуються такі продукти, як Krita (повнофункціональний растровий редактор для концепт-арту), Inkscape (векторний редактор) та MediBang Paint (легкий кросплатформовий інструмент для ілюстрування).

Окремо слід виділити прогресивні онлайн-сервіси, зокрема Photoprea (веб-орієнтований клон Adobe Photoshop), Pixlr, а також унікальну платформу Magma. Останній ресурс заслуговує на особливу увагу, оскільки пропонує інноваційну технологію колаборативного малювання у реальному часі на єдиному інтерактивному полотні, що кардинально спрощує комунікацію та оптимізує тайм-менеджмент під час реалізації спільних групових медіапроектів.

Завдяки стрімкій еволюції зазначеного програмного забезпечення у сучасній книжковій графіці сформувався стійкий комплекс передових технік та стилістичних прийомів:

- цифрова імітація аналогових технік – відтворення візуальних маркерів класичного олівця, вугілля, пастелі, акрилу чи ліногравюри за допомогою спеціалізованих цифрових пензлів та текстурних масок;
- цифрова витинанка – інноваційна техніка, що базується на пошаровому моделюванні площин із застосуванням м'яких реалістичних тіней, завдяки чому виникає оптична ілюзія фізичної паперової аплікації та глибини всередині двовимірної сторінки;
- ізометрична ілюстрація – побудова композиційного простору книги під тривимірним кутом без урахування перспективного скорочення, що дозволяє максимально деталізувати архітектурні ансамблі, ландшафти або складні технологічні процеси (знаходить активне застосування у жанрі дитячих книг-віммельбухів);
- гібридний цифровий колаж (фотобашинг) – інтеграція фотографічних текстур та елементів реальних об'єктів у мальоване цифрове полотно з подальшим ручним доопрацюванням, кольорокорекцією та стилізацією під єдиний художній концепт.

Сучасна парадигма книговидавання зазнає серйозних метаморфоз у зв'язку зі стрімким розвитком електронної книги (e-book) та впровадженням інтерактивних елементів безпосередньо у структуру видання. У цьому вимірі провідну роль починає відігравати інтерактивна ілюстрація, представлена такими передовими напрямками:

- Motion-ілюстрація – інтеграція у статичні графічні композиції динамічних мікроелементів (мерехтіння зіркового неба, рух хмарних мас, коливання трави), що стає можливим завдяки функціоналу мультимедійного стандарту кодування книжкових файлів EPUB 3.0 або спеціалізованих мобільних додатків для читання;
- AR-інтегрована графіка – технологія збагачення паперового видання прихованими цифровими маркерами, які зчитуються камерою мобільного пристрою та запускають сценарії доповненої реальності на екрані користувача.

Доповнена реальність (AR) стрімко еволюціонує з експериментального технологічного концепту у потужний медіатренд книжкової графіки, формуючи новий тип мультимедійного видання, де гармонійно поєднуються візуальні, аудіальні, просторові та інтерактивні складники. Ця технологія дозволяє накладати тривимірні об'єкти, анімаційні ролики та звукові ландшафти безпосередньо на фізичний простір паперової сторінки.

Ще на початку десятиліття подібні рішення здавалися футуристичними експериментами, проте сьогодні вони демонструють високу комерційну спроможність та культурну затребуваність. Яскравим прикладом успішної вітчизняної практики в цьому секторі є кейс вітчизняної ІТ-компанії Live Animations. Ця студія здобула світове визнання завдяки створенню інноваційних дитячих книг з інтегрованою доповненою реальністю, зокрема «Аліса в країні див» та «Аліса в Задзеркаллі».

Спільно з медіабрендом Art Nation у 2017 році було розроблено фірмовий мобільний застосунок, який трансформує статичні ілюстрації на об'ємні рухомі сцени (див. додаток Д). Завдяки цій інноваційній механіці видавцям вдалося досягти колосального успіху, розпродавши майже весь запланований тираж книги за перші два тижні релізу [9].

Паралельно з технологічною модернізацією, художньо-естетичний вектор сучасної ілюстрації демонструє посилений інтерес до таких стилістичних течій, як мінімалізм, примітивізм та наївне мистецтво. Це зумовлено психологічною

потребою сучасного читача у візуальній лаконічності, ширості та композиційній ясності в умовах тотального інформаційного перенасичення. Відмова від надмірної деталізації та дрібного орнаментального нагромадження дозволяє викристалізувати чисту емоційну та образну сутність твору, що особливо критично для дитячої ілюстративної графіки [27, 38, 41, 49].

У контексті сучасної української художньої традиції домінантним трендом є глибинна реконцептуалізація національної ідентичності шляхом наповнення ілюстрацій автентичними етнокультурними смислами та архетиповими кодами [16].

Як зазначає у своїй праці дослідниця Марина Токар: «теперішнє покоління українських митців таких як Кость Лавро, Владислав Єрко, Оксана Була та інші молоді автори продовжують розвивати традиції, які створювали відомі ілюстратори Микола Стороженко, Валентин Литвиненко, Катерина Штанко та інші» [45]. Мистецтвознавча рефлексія того, яким чином сучасні автори репрезентують просторово-семантичну карту української культури, є пріоритетним напрямом вітчизняної гуманітаристики, що має вирішальне значення для консолідації та самоідентифікації сучасного українського суспільства.

У 2026-му році, відповідно до щорічних аналітичних звітів та досліджень глобальної творчої спільноти Adobe Creative Cloud, чільне місце посідає тенденція до формування явища «гібридної ілюстрації», яка передбачає органічний синтез класичних художніх практик, цифрової графіки та передових нейромережових алгоритмів штучного інтелекту (ШІ).

Проте у поточному світовому контексті, після первинного періоду захоплення безконтрольним генеруванням контенту нейромережами у 2025 році, на передній план вийшло гостре дискусійне питання збереження унікального людського чинника, концептуальної авторської волі та етичних аспектів використання ШІ у мистецтві [1].

Особливий інтерес серед професіоналів викликають передові генеративні моделі, такі як Nano Banana (офіційно представлена компанією Google під

назвою Gemini 2.5 Flash Image), а також вбудовані інструменти моделі Adobe Firefly. Цей софт повертає у площину сучасної ілюстрації виразну сюрреалістичну естетику.

Компанія Adobe у своєму звіті Creative Trends Report 2026 наголошує на тому, що справжня креативна революція розгортається тоді, коли ШІ припиняє банально імітувати емпіричну реальність і переходить до площини так званої «нефільтрованої творчості». Це відкриває перед митцями безцінний концептуально-ідейний потенціал у книжковій графіці, виступаючи потужним інструментом візуального пошуку та допомагаючи створювати художні концепції, реалізація яких раніше обмежувалася технічними рамками [1].

Отже, сучасна епоха розвитку книжкової графіки та ілюстрації маркується активною диджиталізацією художнього процесу, розширенням палітри інструментальних можливостей програмного забезпечення та виникненням нових концептуальних моделей створення художнього образу. Застосування професійних графічних редакторів суттєво оптимізує операційну діяльність ілюстратора, дозволяючи вільно комбінувати суперечливі техніки, сміливо експериментувати зі стильовими напрямками та досягати високого ступеня композиційної виразності.

Водночас інтерактивні медіаформати – від доповненої реальності до motion-дизайну – виводять книжкову ілюстрацію за рамки пасивного споглядання, перетворюючи її на багатовимірне візуально-комунікаційне середовище.

Поряд із бурхливим технологічним розвитком не втрачають своєї значущості й естетичні тенденції, що тяжіють до концептуального мінімалізму, емоційної відвертості образів та глибокої рефлексії національної культурної спадщини. У цьому векторі особливої актуальності набуває конвергенція класичних образотворчих засад із гнучким інструментарієм цифрового простору, а також формування концепту «гібридної ілюстрації», де технології штучного інтелекту позиціонуються не як заміник унікальної людської

свідомості, а як ефективний партнер для розширення горизонтів авторської уяви та швидкої візуалізації складних художніх ідей.

Таким чином, сучасний інноваційний софт та інтерактивні технології відкривають перед ілюстраторами широке поле для творчого самовираження, залишаючи при цьому домінуючу роль за індивідуальним авторським стилем, культурною ідентичністю та неповторним інтелектуальним баченням митця.

2.2. Авторська інтерпретація міфологічних образів Поділля засобами цифрового живопису

Узагальнюючи теоретичні дослідження щодо природи міфопоетичного наративу та детально дослідивши історико-культурологічний уклад подолян, у практичному сегменті нашого кваліфікаційного дослідження було здійснено цілеспрямоване проєктування та пластичне моделювання ілюстративних образів фантастичних істот простору Кам'янця-Подільського.

Під час розробки концептуального вигляду персонажів та композиційних сюжетів фундаментальне значення мала краєзнавча праця Т. Сис-Бистрицької «Перлини Товтрів-Медоборів» [39]. Ця науково-документальна збірка фольклорних матеріалів містить автентичні легенди, перекази та усні свідчення, безпосередньо пов'язані з містом. Завдяки залученню цього джерела вдалося реконструювати первинні мотиви заснування фортифікаційного Кам'янця, локальні мікромоделі світобудови та специфічні міфологічні сюжети, які топографічно прив'язані до знакових фортифікаційних та природно-ландшафтних об'єктів Старого міста.

Індивідуально-авторська репрезентація міфологічного простору Поділля у практичній частині кваліфікаційної роботи втілена інструментами сучасного цифрового живопису на базі спеціалізованого графічного редактора Clip Studio Paint. Вибір цього програмного комплексу був зумовлений його широкими технологічними можливостями, зокрема в межах напряму диджитал-імітації класичних образотворчих технік, що наразі виступає однією з найбільш

затребуваних та перспективних інноваційних технологій у галузі книжкової графіки.

Цифровий живопис у сучасній ілюстративній індустрії виконує не лише утилітарну функцію візуального супроводу тексту, а й виступає самостійним медіумом для створення складних образно-пластичних структур, які задовольняють актуальні естетичні запити суспільства. Крім того, диджитал-живопис не тільки забезпечує високоточну репродукцію класичних фактур (акварельного розмиву, пастозних мазків олією, покривної гуаші чи акрилового лесування), а й є екологічно безпечною альтернативою традиційній художній практиці, що нівелює використання токсичних розчинників та паперових носіїв на проміжних етапах проектування.

Головна мета практичного розділу роботи полягає у цілісному художньо-образному осмисленні та візуальній реконструкції міфологічних і фольклорно-легендарних мотивів, пов'язаних із сакральною географією Кам'янця-Подільського, шляхом конструювання серії репрезентативних ілюстрацій, адаптованих до вимог сучасного видавничо-поліграфічного процесу.

Практичний блок дослідження охоплює комплекс із тринадцяти авторських художніх творів, дванадцять з яких присвячені детальній візуалізації конкретних історико-культурних пам'яток та архітектурних домінант міста, які в колективній пам'яті місцевої громади наділені містичними конотаціями та овіяні легендами (див. додаток Е). Фінальна, тринадцята композиція проєкту, виконана у панорамному форматі. Вона узагальнює простір Старого міста, поєднуючи окремі локальні мікросюжети у масштабний, міфологізований та цілісний художній образ древнього Кам'янця (див. додаток К).

Особливим концептуальним чинником у розробці цього ілюстративного циклу є вибір авторської колористичної стратегії, яка свідомо ігнорує принципи реалістичного відтворення натури. Природна ландшафтна палітра Поділля традиційно тяжіє до стриманих, теплих тонів: вохристих відтінків вапняку, приглушених сіро-кам'яних нюансів, глибоких земельних тонів та м'якої зелені

лісостепу. Проте в межах цього художнього проєкту було впроваджено кардинально іншу колористичну модель.

Використання експресивних рожевих, насичених ультрамаринових, містичних фіолетових та виразних комплементарних кольорів покликане транслювати магічний та трансцендентний характер зображуваного простору, висвітлюючи його ірреальну сутність. Хоча обрана гама прямо не копіює денне освітлення подільського ландшафту, вона максимально точно репродукує атмосферу містеріальності краю, апелюючи до первинних архетипів колективного несвідомого, які не піддаються раціональному опису.

Варто наголосити, що таке колористичне рішення має глибокі етнографічні корені. У традиційній культурі наддністрянських регіонів Поділля синій колір здавна належав до найважливіших колористичних домінант народної вишивки, виступаючи символом небесної чистоти та життєдайної водної стихії. Окрім цього, у західних районах Поділля, а також на прилеглих буковинських землях, майстрині активно збагачували орнаментальні схеми вишуканими рожевими та ліловими відтінками, які надавали вбранню святкової піднесеності й візуальної глибини [12, с. 327].

Залучення цих барв до цифрових творів доводить, що подільська художня традиція історично містила складні, містичні колористичні поєднання. В нашому проєкті вони трансформувалися у візуальний ключ, що розкриває приховані, метафізичні виміри регіону.

Важливим техніко-методологічним аспектом практичної частини роботи є орієнтація на високоякісне поліграфічне відтворення. Базові дванадцять ілюстрацій розраховані на друковане експонування у форматі A2, тоді як підсумкова панорамна робота спроектована під масштаб A0. Це вимагало від автора встановлення високих параметрів роздільної здатності графічних файлів (не менше 300 DPI) та ретельного опрацювання мікродеталей для бездоганної презентації робіт на виставкових стендах.

Також авторські роботи можна використовувати як лінійку сувенірних листівок малого формату. Масштабні зображення адаптовані до специфіки

мініатюрної поліграфії, що вимагає збереження чіткої композиційної ієрархії, легкості сприйняття силуетів персонажів та високої яскравості кольору. Друк листівок може бути не просто комерційним чи сувенірним додатком, а виступає важливим інструментом популяризації локальної міфологічної спадщини у молодіжному середовищі через актуальні мистецькі форми, саме тому така перспектива є важливою та цінною у рамках даного проєкту.

Композиційне моделювання аркушів підпорядковане фундаментальним законам книжкової графіки, зокрема принципам тектонічної цілісності, ритмічної збалансованості візуальних мас та акцентування композиційного центру. Ключовою умовою проєктування було моделювання умовної взаємодії між зображенням та текстовим полем, що передбачає ергономічне розміщення ілюстративних сегментів у межах сторінки та створення чіткої траєкторії руху погляду реципієнта. Це гарантує не лише естетичну привабливість аркуша, а й його високу прагматичну спроможність у структурі потенційного книжкового видання.

У панорамній роботі, що зображує Старе місто, простір вибудовано за кінематографічним принципом послідовного розгортання сюжету. Архітектурні форми та фантастичні істоти утворюють єдиний візуальний маршрут. Це стимулює тривале споглядання та забезпечує поступове занурення глядача в унікальну міфологічну атмосферу Кам'янця-Подільського.

Використання інструментарію цифрового живопису дозволило значно прискорити та структурувати технологічний процес. Програмне забезпечення Clip Studio Paint уможливило вільне експериментування з тоновими плямами, пошук оптимальних композиційних схем та миттєву адаптацію зображень до різних розмірів без деструктивного впливу на якість графіки. Водночас у цифровому середовищі було повністю збережено живописну культуру автора, яка виражається у тонкій роботі зі світлотінню, пластикою художнього мазка та фактурною виразністю площин.

Таким чином, практичний розділ бакалаврського проєкту демонструє, що цифровий живопис є провідною інноваційною технологією, здатною на

високому художньому рівні ревіталізувати архаїчну регіональну міфологію. У процесі створення ілюстративного циклу міфопоетична спадщина Поділля постає не як статичний етнографічний архів, а як динамічна смислова система, відкрита для творчого переосмислення.

Органічний синтез народної космогонії, архітектурного коду міста та цифрових технологій дозволив створити репрезентативний візуальний продукт, орієнтований на сучасні медіаформати. Втілення проєкту у вигляді великоформатних естампів та перспектива друку сувенірних листівок підтверджує значний практичний потенціал розробленого циклу та сприяє популяризації подільської фольклорної спадщини в сучасному мистецькому просторі.

ВИСНОВКИ

У процесі комплексної теоретико-методологічної рефлексії та художньо-практичного осмислення подільської міфологічної традиції, її історичної еволюції та пластичної адаптації засобами сучасного диджитал-інструментарію було досягнуто низки суттєвих наукових та творчих результатів. Ці результати дозволяють ревіталізувати архаїчну етнокультурну спадщину зазначеного регіону та репрезентувати її через систему інноваційних ілюстративних підходів.

Фантастичні уявлення подолян, виступаючи фундаментальним складником традиційного ментального простору Поділля, репрезентують самотні, локально детермінований сегмент загальноукраїнського міфопоетичного контенту. Він транслює не лише архаїчний світоглядний код, а й володіє потужним потенціалом для подальшої художньої конверсії в систему сучасних графічних та візуальних практик.

Міфологічні персонажі Поділля, зафіксовані у фольклорних та етнографічних джерелах, акумулюють у собі реліктові дохристиянські вірування, які, попри тривалий історичний синкретизм із православною догматикою, зберегли свою автентичну семантичну основу. Окрім того, локальна потойбічна палітра безпосередньо відображає особливості природного ландшафту краю. Саме ці специфічні, виразно національні характеристики стали підґрунтям для створення авторського ілюстративного циклу, який розкриває міфологічний простір регіону через призму інноваційного цифрового живопису.

Системний аналіз міфопоетичних образів (зокрема, домовиків, русалок, локальних модифікацій образу чорта тощо) уможливив їхнє трактування не просто як реліктових фольклорних елементів, а як життєздатних ментальних архетипів, що продовжують транслюватися через народні тексти, календарну обрядовість та ритуальні практики.

З іншого боку, стрижневим вектором роботи постало безпосереднє візуально-пластичне моделювання та художня інтерпретація цих образів у

координатах сучасної культури. Вибір цифрового живопису як провідного творчого методу для генерації ілюстративного ряду виявився найбільш релевантним для передачі психоемоційного та містичного змісту, притаманного подільським міфам та легендам.

Завдяки застосуванню інструментарію графічного редактора Clip Studio Paint було сконструйовано художні образи у вигляді цифрового живопису. Можливості цифрового малювання дозволили оперативно експериментувати з композиційною структурою аркушів, колористичними нюансами та складними фактурними рішеннями, що було б надзвичайно важко реалізувати в межах традиційних аналогових технік або за допомогою обмеженого векторного інструментарію.

Окремої теоретичної та мистецтвознавчої уваги заслуговує розробка колористичної та композиційної концепцій серії. На противагу автентичній колористичній палітрі подільського побуту, якій притаманні стримані, землисто-вохристі та природні кам'яні відтінки, в авторському проєкті було свідомо впроваджено експресивну, контрастну колірну модель.

Залучення насичених рожевих, глибоких ультрамаринових, фіолетових та додаткових спектральних відтінків дозволило змістити акцент з реалістичного відтворення ландшафту на репрезентацію його ірреальної, магічної природи. Такий колористичний крок не лише руйнує шаблони буквального відображення географічного середовища, а й сприяє глибшому зануренню реципієнта в містичну та емоційну атмосферу подільського міфологічного простору. У цьому контексті показовою є панорамна композиція Старого міста Кам'янця-Подільського. Через продумане розташування лінійних та тонових орієнтирів у ній розгортається цілісний міфологічний ландшафт, який веде глядача задалегідь визначеним маршрутом в унікальну художню атмосферу міста-фортеці.

Сучасні цифрові технології, зокрема цифровий живопис, наразі постають активним інструментом для досягнення високої якості зображень. Вони дозволяють суттєво оптимізувати операційні процеси на всіх етапах створення

ілюстрації, підвищити рівень деталізації та текстурного опрацювання образів, повністю зберігаючи при цьому неповторність індивідуального авторського стилю та живописного мислення. Технологічний потенціал диджитал-інструментів надає художнику свободу у візуалізації новаторських образів, та водночас створює умови для збереження й розвитку класичних традицій образотворчого мистецтва. Це дозволяє не просто законсервувати культурну спадщину, а й забезпечити її динамічний розвиток через актуальні медіаформи.

Не менш вагомим результатом дослідження є обґрунтування прикладного потенціалу створеного художнього циклу. З огляду на специфіку макетування та необхідність адаптації матеріалів до різноманітних видавничо-поліграфічних форматів, базову частину ілюстрацій було оптимізовано для великоформатного друку в стандартах А2 та А0. Це вимагало встановлення високих параметрів роздільної здатності графічних файлів та детального опрацювання планів. Окрім виставкового експонування, розроблені композиції мають чітко виражений вектор перспективи практичного застосування у форматі художніх листівок (як класичних паперових, так і інтерактивних електронних). Цей формат виступає дієвим каналом комунікації та популяризації подільської міфологічної спадщини серед сучасної молодіжної аудиторії, яка часто виявляє вищий інтерес до іноземного фольклорного продукту через брак привабливої візуалізації вітчизняного матеріалу. Впровадження подібних візуальних проєктів у сучасному інформаційному просторі сприяє активній інтеграції національної спадщини в повсякденний ужиток суспільства.

У підсумку, успішна реалізація практичної частини кваліфікаційної роботи наочно продемонструвала високу ефективність синергії традиційних етнокультурних кодів та новітніх цифрових технологій у процесі створення сучасних мистецьких творів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Creative Trends Report 2026 : [Електронний ресурс] / Adobe Stock. 2026. URL: <https://business.adobe.com/assets/pdfs/resources/creative-trends-report/creative-trends-report-2026.pdf> (дата звернення: 17.03.2026).
2. Археологія Поділля : матеріали Всеукр. наук. конф. (м. Вінниця, 16 жовт. 2019 р.) / за ред. Р. О. Литвиненка. Вінниця : Твори, 2019. 110 с.
3. Бистрякова В., Осадча А., Пільгук О. Інновації та технології в сучасному мистецтві. *Народознавчі зошити*. 2017. № 2 (134). С. 441–447.
4. Віштаченко В. А. Творчі композиції художника Олександра Грена як знакова складова українського авангарду. *Молодий вчений*. 2021. № 10 (98). С. 31–34.
5. Войтович В. Генеалогія богів давньої України. Рівне : Видавець Валерій Войтович, 2007. 556 с. (Серія «Українська міфологія»).
6. Войтович В. Українське міфологієзнавство : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2016. 240 с.
7. Войтович Н. Народна демонологія Бойківщини : монографія / наук. ред. Р. Сілецький. Львів : Сполом, 2015. 227 с.
8. Воловик В. М. Етнокультурні ландшафти містечок Поділля. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Географія*. 2011. Т. 24 (63), № 2, ч. 3. С. 109–114.
9. Гресько М. В. Доповнена реальність у сучасній дитячій книзі. *Advanced discoveries of modern science: experience, approaches and innovations : collection of scientific papers «SCIENTIA»* (January 20, 2023; Amsterdam, The Netherlands). 2023. С. 302–304.
10. Гринько В. М. Особливості української міфології. *Економіка інноваційної діяльності підприємств. Філософські науки* : зб. матеріалів наук. конф. / наук. кер. А. В. Сакур. [Б. м.], [б. р.]. С. 401–402.
11. Дарморіз О. Міфологія : навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 248 с.

12. Іваневич Л. А. Традиційний одяг українців Поділля (друга половина XIX – початок XXI ст.): історія, класифікація, конструктивно-художні та регіонально-локальні особливості : монографія. Хмельницький : ФОП Мельник А. А., 2021. 797 с.
13. Іваневич Л. До історії сакральних символів подільських вишитих рушників. *Народна творчість та етнологія*. 2011. № 6. С. 73–81.
14. Іларіон (Митрополит). Дохристиянські вірування українського народу : іст.-реліг. моногр. 2-ге вид. Вінніпег : Накладом Вид. комісії при Товаристві «Волинь», 1981. 424 с. (Інститут дослідів Волині ; ч. 46).
15. Ілюстрування [Електронний ресурс] : метод. рек. до вик. самот. роботи здобувачів вищої освіти спец. 186 «Видавництво та поліграфія» освітньої програми «Технології електронних мультимедійних видань» першого (бакалаврського) рівня / уклад. Т. Ю. Андрющенко. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2025. 96 с. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/38508> (дата звернення: 17.03.2026).
16. Кадоркіна Ю. О. Сучасна українська книжкова ілюстрація. Оформлення прози та віршованих збірок. *Молодий вчений*. 2018. № 12 (64). С. 19–22.
17. Кемпбелл Дж. Тисячоликий герой / Джозеф Кемпбелл ; пер. з англ. О. Мокровольського. Львів : Terra Incognita, 2025. 416 с.
18. Кибалюк М. Українське Поділля. До витоків історії краю. *Збараж: події, персоналії, пам'ятки* : матеріали наук.-практ. конф. Збараж : НЗ «Замки Тернопілля», 2021. Вип. 4. С. 279–284.
19. Кмін А. О. Сучасне сприйняття української міфології: культурні символи і їх значення. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. 2024. Т. 35 (74), № 3. С. 52–56.
20. Коваленко Б. О. Від ідіолекту до літературної мови : Поділля кінця XIX – початку XX ст. : монографія / відп. ред. П. Ю. Гриценко. Кам'янець-Подільський : Друкарня «Рута», 2020. 384 с.

21. Коваленко М. О. Ілюстрації як форма художнього вираження: дослідження впливу ілюстрацій на емоційне сприйняття літературного твору. *Modern research in psychology and pedagogy* : зб. матеріалів міжнар. наук. конф. (м. Дніпро, 17 берез. 2023 р.) / наук. кер. О. В. Мазніченко. Дніпро : МЦНД, 2023. С. 257–259.
22. Костюк І. Міф як соціокультурний феномен: функціональне навантаження. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2010. Вип. 21. С. 367–378.
23. Костюк І. Міфологема: історія поняття в науковому дискурсі. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2011. Вип. 22. С. 405–416.
24. Куєвда В. Міфологічні джерела української етнокультурної моделі: психологічний аспект : монографія. Донецьк : Український культурологічний центр, Донецьке відділення НТШ, 2007. 264 с.
25. Кузьмінська Б. П. Демонологія українців Опілля : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.05. Львів, 2013. 201 с.
26. Лозко Г. Українське язичництво. Київ : Український центр духовної культури, 2009. 92 с.
27. Мазніченко О., Халімовська А., Клімова Л. Сучасні тенденції книжкової ілюстрації. *Актуальні проблеми сучасного дизайну* : зб. матеріалів VII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 4 квіт. 2025 р.). Київ : КНУТД, 2025. С. 289–291.
28. Майовець А. Комп'ютерна графіка й ілюстрування творів для дітей: художньо-стилістичні особливості (на прикладі випускників ЛНАМ). *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2015. Вип. 27. С. 171–181.
29. Михайленко Т. Ю. Антропогенізація ландшафтів Поділля у XV – XIX століттях : дис. ... канд. геогр. наук : 11.00.11. Вінниця, 2016. 244 с.
30. Морщакова О. С. Смисловиттєвий зміст сучасної міфотворчості в контексті українських культурних традицій : дис. ... канд. філос. наук : 17.00.01. Київ, 2004. 173 с.

31. Народознавство Поділля в питаннях і відповідях : навч. посіб. / В. П. Струманський, В. Ю. Іова, Л. В. Красномоєць та ін. ; за ред. В. П. Струманського. Хмельницький, 1995. 29 с.
32. Наумовська О., Грищенко І. Сучасна демонологічна билиця: образні константи та модифікації. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 45, т. 2. С. 76–82.
33. Олійник В. А. Етапи трансформацій українського книжкового дизайну «перехідної доби» (1980–1990 років). *Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну*. 2018. № 2. С. 51–68.
34. Олійник В. Українська ілюстрація: сучасні інтерпретації класичних форм. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 55, т. 3. С. 46–51.
35. Поділля. Історико-географічне дослідження / Л. Ф. Артюх, В. Г. Балушок, З. Є. Болтарович та ін. ; відп. ред. А. П. Пономарьов. Київ : Доля, 1994. 504 с.
36. Поліщук О. П., Стрільчук К. О. Ілюстрації персонажів книги та їх роль у друкованому виданні. *Формула творчості: теорія та методика мистецької освіти*. Житомир : ЖДУ імені Івана Франка, 2025. С. 39–42.
37. Пушкар О. І., Андрющенко Т. Ю. Ілюстрування : навч. посіб. для студ. напряму підгот. 6.051501 «Видавничо-поліграфічна справа». Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 127 с.
38. Сироїд В. В. Дитяча книжкова ілюстрація: сучасні аспекти створення : кваліфікаційна робота бакалавра : 023. Київ : КНУТД, 2024. 78 с.
39. Сис-Бистрицька Т. Перлини Товтрів-Медоборів. Кн. 1. Кам'янець-Подільський: Подільське Братство, 1994. 82 с.
40. Словник символів культури України / за заг. ред. В. П. Коцура, О. І. Потапенка, М. К. Дмитренка. Київ : Міленіум, 2002. 260 с.
41. Снежик Д. І., Чемерис Г. Ю. Особливості книжкової ілюстрації. *Дизайн, візуальне мистецтво та творчість: сучасні тенденції та технології* : зб. наук. пр. студентів, аспірантів і молодих вчених : у 2 т. Запоріжжя : ЗНУ, 2023. Т. 2. С. 92–94.

42. Соколенко О. І., Мартинчук І. І. Особливості орнаментики вишивки Подільського регіону. *Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса*. Вінниця : ДонНУ, 2022. Вип. 14, т. 1. С. 91–94.
43. Тарасюк Л. С., Тимошенко Т. С. Формування культурних цінностей та ідентичності через міфологічні уявлення. *Культурологічний альманах*. 2024. Вип. 4 (12). С. 371–379.
44. Тиховська О. М. Міфологічні образи та магічні ритуали в українському фольклорі Закарпаття: етнопсихологічний аспект : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.07. Львів, 2021. 40 с.
45. Токар М. І. Національна складова в ілюструванні української дитячої книги у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття. Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті. 2018. Вип. 1. С. 51–54.
46. Токар М. І. Художньо-естетичні особливості дитячої книжкової ілюстрації. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2018. Вип. 35. С. 220–233.
47. Тузяк Я. М. Еко-морфодинамічна система Медобори-Товтри (Поділля, Західна Україна): її освітня, геотуристична й рекреаційна цінність. *Екологічні науки*. 2020. № 2 (29), т. 2. С. 147–156.
48. Чирва О. Ч., Оленіна О. Ю. Історія та теорія графічного мистецтва : конспект лекцій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спец. 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація». Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 128 с.
49. Шкурко Ю. Огляд сучасної книжкової ілюстрації. *Дизайн, візуальне мистецтво та творчість: сучасні тенденції та технології* : зб. наук. пр. студентів, аспірантів і молодих вчених : у 2 т. / наук. кер. Г. В. Брянцева. Запоріжжя : ЗНУ, 2023. Т. 1. С. 292–293.
50. Щипківський Г. П. Товтри : трилогія. Одеса : Астропринт, 2015. 736 с. (Т. 1 : Директорія ; Т. 2 : Млин ; Т. 3 : Круговерть).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А. Пантеон божеств космічного та грозового характеру

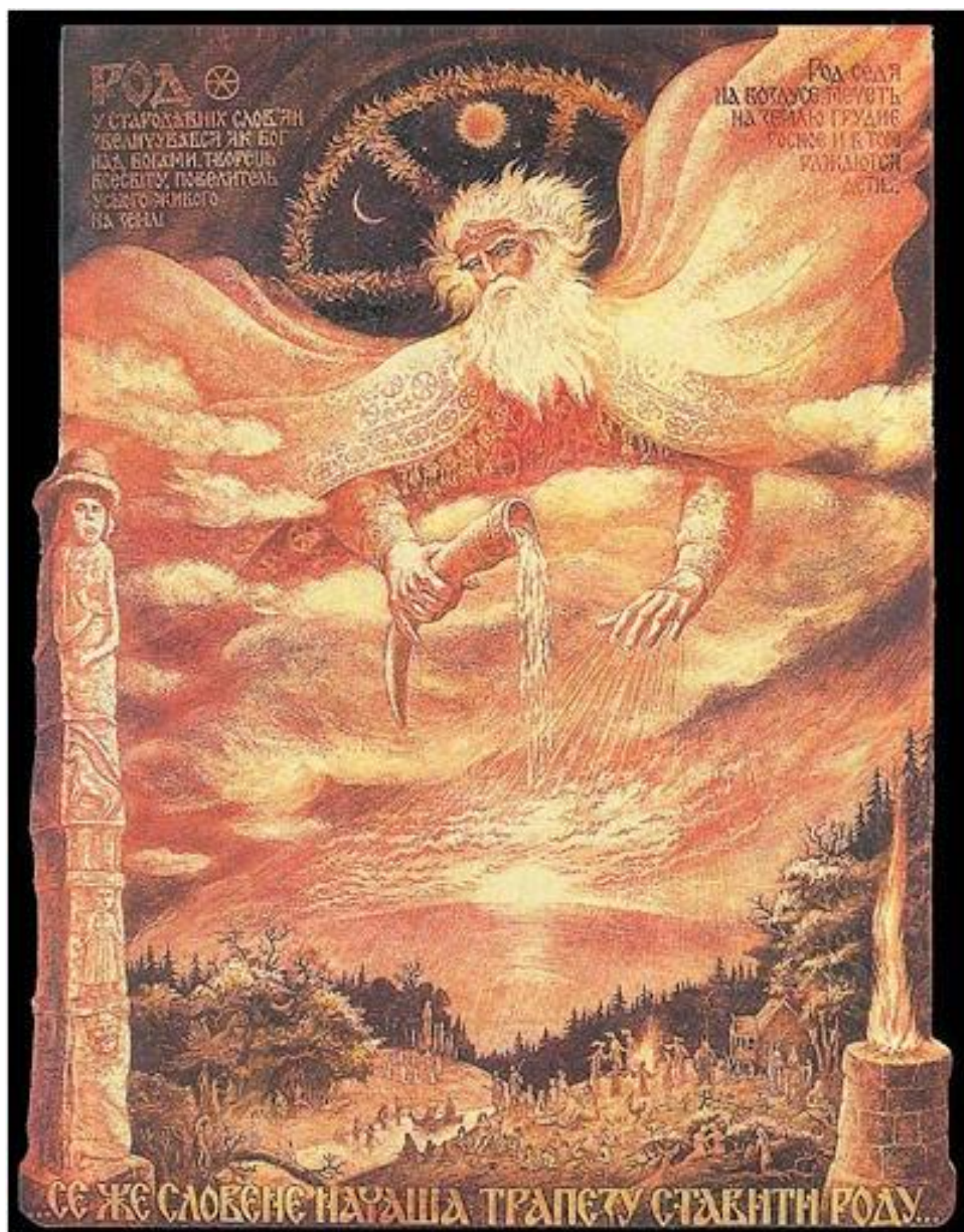

Рис. А1. Першобог Род. Автор: Віктор Крижанівський.

Рис. А2. Сварог. Автор: Віктор Крижанівський.

Рис. А3. Дажбог. Автор: Віктор Крижанівський.

Рис. А4. Перун. Автор: Віктор Крижанівський.

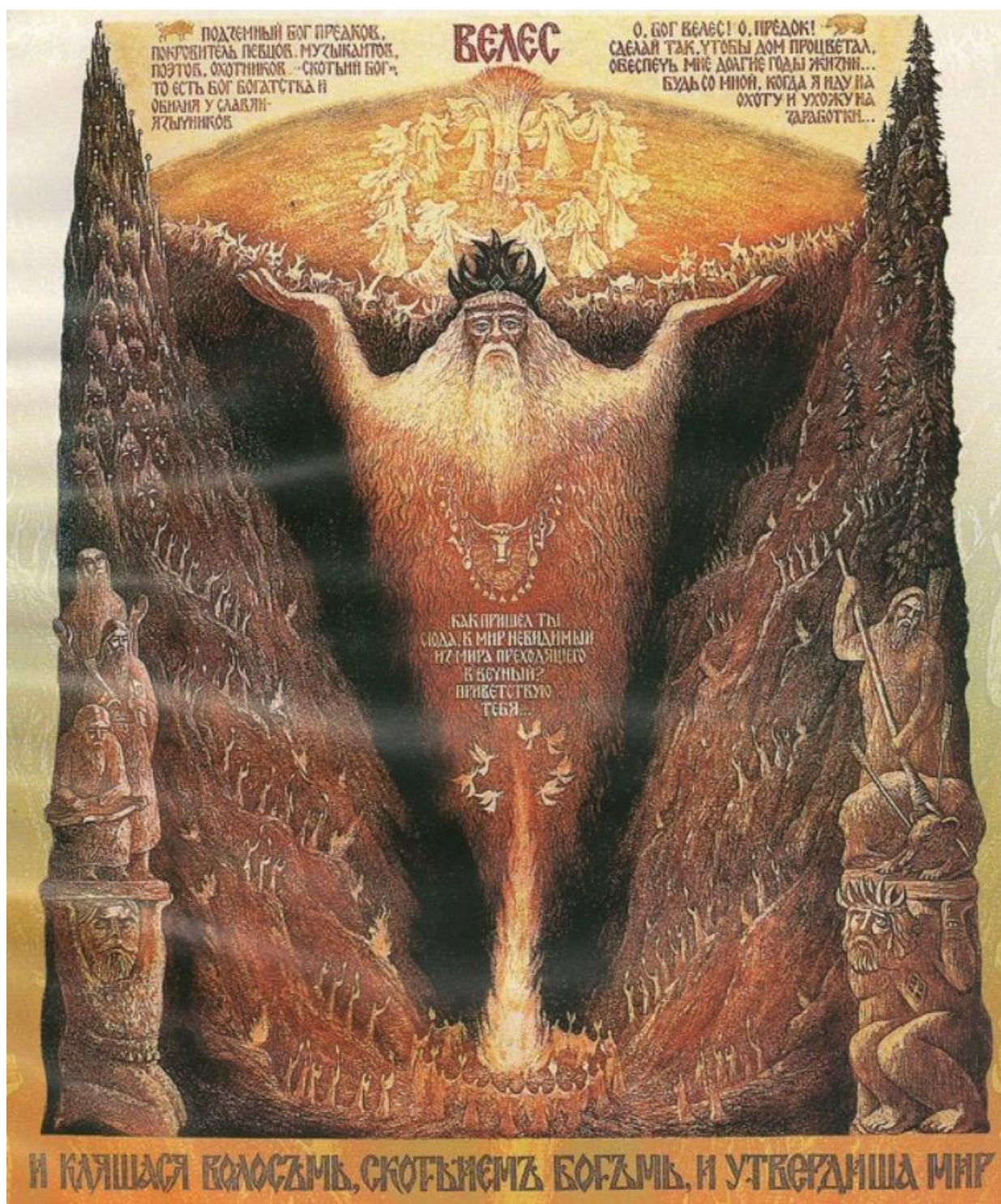

Рис. А5. Велес. Автор: Віктор Крижанівський.

ДОДАТОК Б. Божества другого порядку, відповідальні за стихійні та господарські цикли

Рис. Б1. Стрибог. Автор: Віктор Крижанівський.

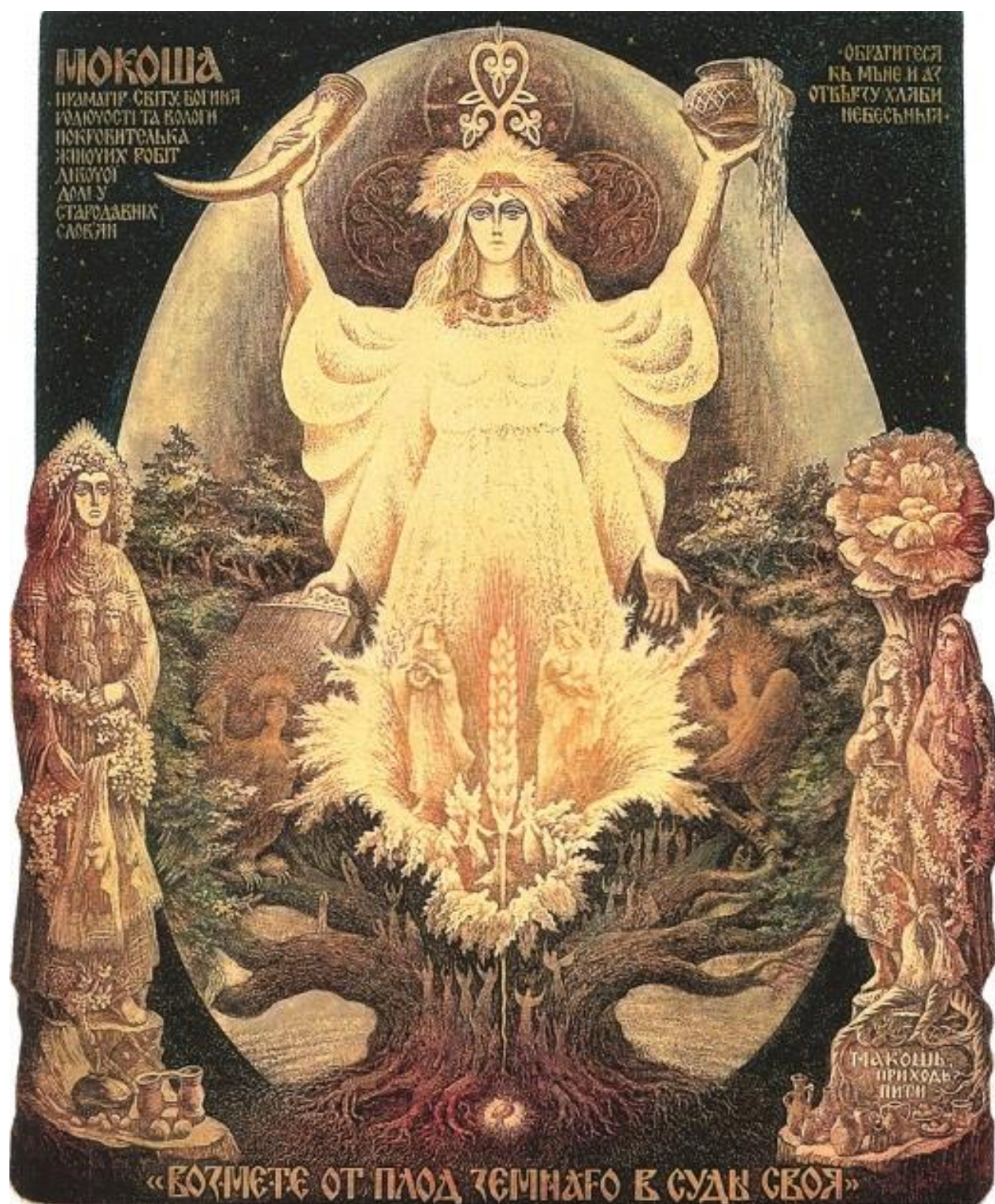

Рис. Б2. Мокоша. Автор: Віктор Крижанівський.

Рис. БЗ. Лада. Автор: Віктор Крижанівський.

ДОДАТОК В. Національний природний парк «Подільські Товтри»

Рис. В1. Вид на річці Дністер.

Рис. В2. Вид з печерного монастиря над Бакотою.

ДОДАТОК Г. Подільянки у роботах Олександра Грена

Рис. Г1. О. Грен «Подільське село», 1968 р. Полотно, олія

Рис. Г2. О. Грен «Летить, голуби, летить», 1970-і рр. Полотно, олія.

ДОДАТОК Д. Зразок застосування технології доповненої реальності в книжковому виданні

Рис. Д1. Використання технології доповненої реальності (AR) у книзі «Аліса в Країні див»

ДОДАТОК Е. Авторська інтерпретація міфів, міфологічних образів, легенд та
небилиць Поділля засобами цифрового живопису

Рис. Е1. Небилиці (зліва на право і зверху вниз): Про мовчазного лицаря; Про білих і чорних лебедів; Про сторожу; Про духа у дзеркалі. URL:

<https://drive.google.com/drive/folders/1wK-JD0fxQMKcCrIOgilf1UAQdZvNvLtT?usp=sharing>

Рис. Е2. Легенди (зліва на право і зверху вниз): Про стрімку лань; Про полювання на оленя; Про вкрадену долю; Про загублені скарби. URL: <https://drive.google.com/drive/folders/1wK-JD0fxQMKcCrIOgilf1UAQdZvNvLtT?usp=sharing>

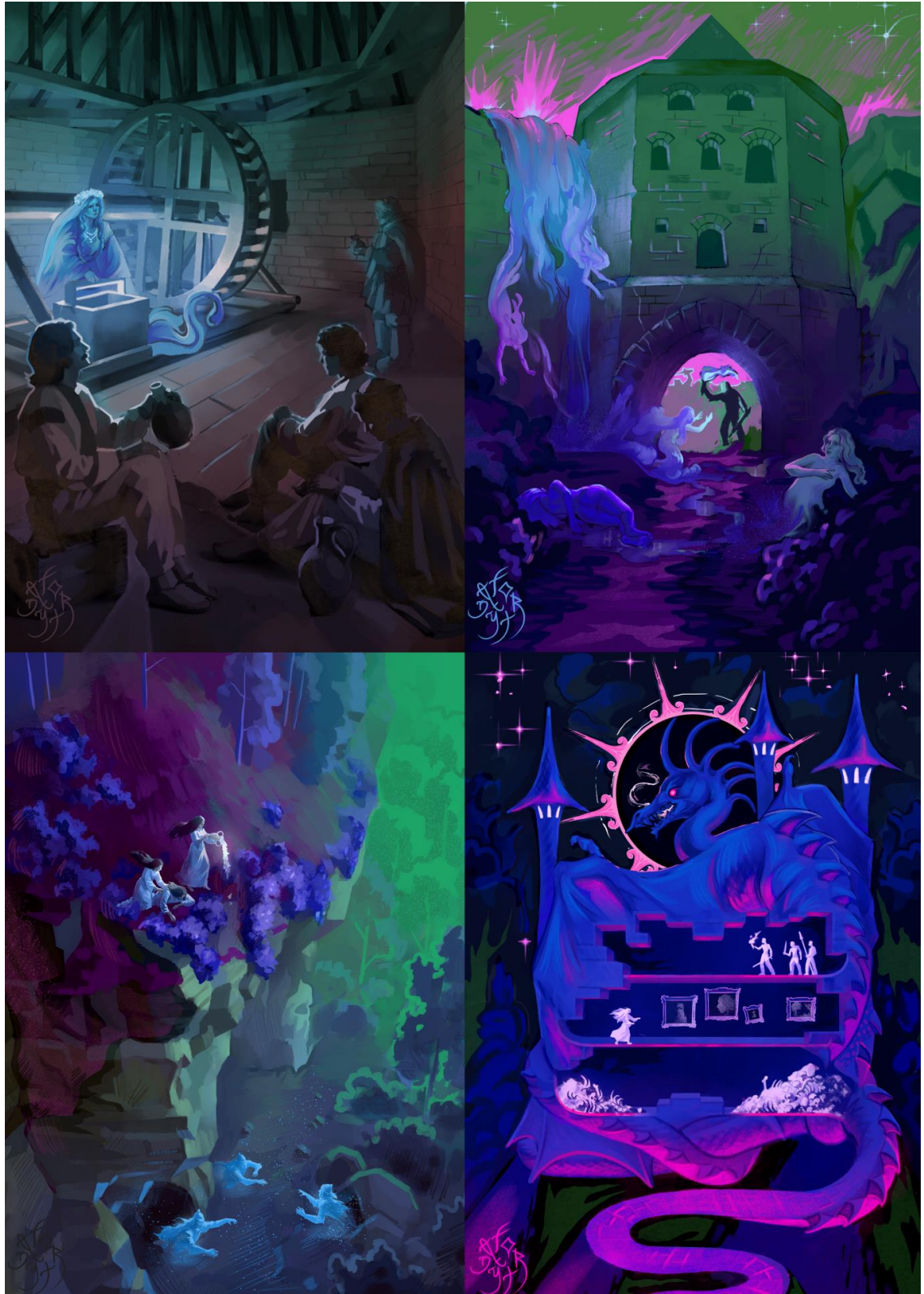

Рис. ЕЗ. Міфи і міфологічні образи (зліва на право і зверху вниз): Про прохання до Мокоші; Про водяних духів; Про духів каньйону; Про сплячого дракона.

URL: <https://drive.google.com/drive/folders/1wK-JD0fxQMKcCrIOgilf1UAQdZvNvLtT?usp=sharing>

ДОДАТОК К. Узагальнююча робота у панорамному форматі

Рис. К1. Міфи і легенди Кам'янця-Подільського. URL:

[https://drive.google.com/drive/folders/1wK-](https://drive.google.com/drive/folders/1wK-JD0fxQMKcCrIOgilf1UAQdZvNvLtT?usp=sharing)

[JD0fxQMKcCrIOgilf1UAQdZvNvLtT?usp=sharing](https://drive.google.com/drive/folders/1wK-JD0fxQMKcCrIOgilf1UAQdZvNvLtT?usp=sharing)